

ICES-biologen zetten zich in voor een duurzame visserij

Tekst: Rob Buiten

Fotografie: Eric Jagtman,
Jelger Helder en
René Sehr

De International Council for the Exploration of the Sea (ICES) is vooral bekend van de regelmatige adviezen over vangstquota. De adviezen van ICES zijn onlangs gemoderiseerd. "We willen in de toekomst meer rekening gaan houden met de zee als compleet ecosysteem", vertellen Lisette Enserink en Eric Jagtman, namens Nederland lid van het adviescomité van ICES.

Ondanks gedegen onderzoek en expert judgement delven de adviezen van de ICES-biologen nogal eens het onderspit in de politieke arena. Is de ICES niet een club van gefrustreerde zeebiologen aan het worden? "Nee, voor je zit echt geen gefrustreerd mens." De Nederlandse bioloog Eric Jagtman kan er wel om lachen. 'Maar de adviezen van ICES, dat zijn toch vooral die pleidooien voor stevige vangstbeperkingen op bijvoorbeeld schol of kabeljauw, die dan vervolgens door Europa in de wind worden geslagen?' "Nee, die bocht is toch echt veel te kort", vindt Jagtman.

Honderden deskundigen

In de International Council for the Exploration of the Sea zijn de twintig belangrijkste landen vertegenwoordigd die een kust hebben aan de Atlantische Oceaan of een van de aangrenzende zeeën. Daarnaast heeft ICES nog zes 'affiliate members' of wel belangstellende leden (zie kader). De groep coördineert en stimuleert zeeonderzoek in het Noord-Atlantische gebied. Tot zo ver de officiële tekst.

"Inclusief alle verschillende thematische werkgroepen

zijn er vele honderden deskundigen actief binnen de onderzoeksgemeenschap die ICES is", licht Jagtman toe.

Video conferencing

Naast Jagtman is ook de Nederlandse biologe Lisette Enserink, adviseur bij de Waterdienst van Rijkswaterstaat, lid van het centrale adviescomité van ICES. De contacten met hun buitenlandse ICES verlopen vooral via het glanzende zwarte bolletje dat naast hun PC's op het bureau staat. "De meeste vergaderingen houden we via deze webcam. Zo tussen twee en vier uur 's middags zijn ICES-leden uit zowel oost als west actief. Rond die tijd houden we dan ook onze meeste videoconferenties."

Wanneer er een concrete vraag binnenkomt, bijvoorbeeld van 'Europa' of van de verdragsorganisatie van het noord-oost Atlantische gebied OSPAR, dan gaan eerst één of meer van de werkgroepen van ICES aan de slag om basisinformatie te verzamelen. Waar die basisinformatie vandaan kan komen is op minder dan een steenworp afstand van het IMARES-kantoor te zien. In de haven van IJmuiden ligt op vrijdagmiddag een klein legertje kotters afgemeerd. "Wanneer ICES om advies wordt gevraagd over visquota, moeten we informatie hebben over de actuele toestand van een visbestand. Bijvoorbeeld over de aanwas, groei, sterfte en visserij. Onderzoekers van IMARES gaan dan ook regelmatig naar de visafslag. Daar kijken we naar lengte, gewicht, geslacht, en via de gehoorsteentjes ook naar de leeftijd van de aangevoerde vis. Maar omdat aangevoerde vis niet hetzelfde is als gevangen vis, varen we af en toe ook mee op de kotters. Daar kijken we hoeveel bijvangst er over boord gaat op iedere hoeveelheid aangevoerde vis. Daarnaast varen we ook met twee onderzoekschepen regelmatig een standaardtraject, om vast te stellen hoeveel van welke vis we vangen."

Kortste route

Met de basisinformatie uit de werkgroepen gaat vervolgens een groep experts aan de slag om een advies

Samenstelling ICES

In de ICES zijn de volgende landen vertegenwoordigd: België, Canada, Denemarken (inclusief Groenland en de Faroer eilanden), Estland, Finland, Frankrijk, Duitsland, IJsland, Ierland, Letland, Litouwen, Nederland, Noorwegen, Polen, Portugal, Rusland, Spanje, Zweden, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Australië, Chili, Griekenland, Nieuw Zeeland, Peru, en Zuid Afrika zijn 'belangstellende leden.'

Vangstbeperkingen zijn ook voor platvis noodzakelijk.

voor te bereiden. “Dat moet je als volgt zien,” zegt Jagtman, “je hebt een bepaald bestand van bij voorbeeld de kabeljauw. Dat bestand groeit door aanwas – geboorte van jonge vis – en door groei van de bestaande vissen. Aan de andere kant gaat er ook wat af door natuurlijke sterfte, predatie en door visserij. Aan de hand van al die gegevens maken we een toestandsbeoordeling van de vis: is het bestand gegroeid of neemt het in omvang af? Internationaal zijn er biologische drempels afgesproken voor de verschillende vissoorten. De adviezen voor vangstquota zijn er op gericht om te zorgen dat een bepaald bestand niet onder die afgesproken drempel komt. En als het er al onder zit, dan worden de quota zo geadviseerd dat het bestand zo snel mogelijk weer boven de biologisch veilige drempel komt. De toestandsbeoordeling die door de experts wordt gemaakt, wordt uit oogpunt van kwaliteit eerst nog door een groep ‘superexperts’ beoordeeld alvorens de uiteindelijke adviescommissie van ICES advies naar de opdrachtgever uitbrengt.”

Wat er vervolgens met die adviezen gebeurt, is met de regelmaat van de klok in de kranten te lezen: ICES adviseert een beperking van zus of zoveel procent, en een paar weken later staat in de krant dat Europa met de uiteindelijke quota – niet zelden een flink stuk – boven die vangstbeperkingen gaat zitten. Vindt Jagtman dat niet frustrerend? “Nee”, zegt de bioloog nog maar een keer.

“We zitten hier natuurlijk niet in een ivoren toren. Wat betreft vangstquotering is het onze opdracht om adviezen uit te brengen die er voor zorgen dat een bepaald bestand langs de kortste route weer naar een biologisch veilig niveau gaat. Maar onze opdrachtgevers hebben met meer krachten te maken dan de biologie alleen. Je kunt wel langs de kortste route naar duurzame visbestanden willen, maar als je daarmee in één klap een hele sector om zeep helpt schiet je daar ook niets mee op. We geven daarom ook een bandbreedte aan en houden rekening met meerdere scenario’s. Als wij zeggen dat een beperking van een quotum tussen 30 en 50 % het beste zou zijn, dan betekent dat niet dat je dat met een beperking van 10% uiteindelijk niet bereikt.”

Ecosysteem

Tot voor kort kende ICES drie verschillende adviesorganen: één voor visserij, één voor milieu en één voor ecosystemen. Maar dit systeem is het begin van dit jaar gemoderniseerd. Want Exploration of the Sea behelst natuurlijk veel meer dan visserij alleen, zo licht Ense-rink toe. “Er wordt bijvoorbeeld ook gekeken naar vraagstukken over stikstof- en fosfaatbelasting van de zee of over geluidsproblemen onder het zeeoppervlak. Maar toen er anderhalf jaar terug op een internationale bijeenkomst van ICES in Maastricht eens werd geturfd hoeveel adviezen als ‘integraal’ bestempeld mogen

Voor het bepalen van effecten van bodemberoerende visserij ontbreken nog geschikte handvatten.

worden, toen kwam daar een bedroevend laag aantal uit. ICES was overduidelijk nog erg verzuimd.”

Dit moet met de nieuwe adviesstructuur gaan veranderen. Visserij heeft met milieu te maken en omgekeerd. Beide hebben natuurlijk ook met ecosystemen als geheel te maken. Vandaar dat ICES vanaf dit jaar de ‘ecosysteembenadering’ wil hanteren voor alle adviezen.

“Het wordt zeker een uitdaging om ook elkaars taal te leren spreken”, denkt Enserink. “Daarnaast zitten onderzoek, beheer en beleid in de visserijhoek traditioneel al dicht op elkaar. In de milieuhoeft staan kennis en beleid nog verder van elkaar. Ook daar ligt een grote uitdaging.”

Volgens Enserink sluit de nieuwe structuur van de ICES-adviezen goed aan bij de Europese richtlijn die er dit jaar aankomt: de Kaderrichtlijn Mariene Strategie. “Wat de ‘Kaderrichtlijn Water’ is voor het binnenwater, wordt de Kaderrichtlijn Mariene Strategie voor de zee. Dit jaar nog zal vastgelegd worden dat landen per 2012 doelstellingen moeten formuleren voor de kwaliteit van hun zeeën. Al per 2020 moeten die zeeën vervolgens in een ‘goede milieutoestand’ gaan verkeren. Dat betekent dat er ook op overheidsniveau veel meer zal moeten worden samengewerkt tussen ‘milieu’ en ‘visserij’. Niet meer dan logisch dus, dat wij daar als ICES-onderzoekers bij aansluiten.”

Ook Jagtman beseft dat ICES zich met de nieuwe, integrale ambities nogal wat op de hals heeft gehaald. “Je hebt het met de zeeën over een waanzinnig complex systeem dat je maar heel beperkt in beeld kunt krijgen. Je gaat niet even met een paar duikers en een camera naar beneden om in detail te bekijken wat er zich allemaal afspeelt. En dan zit je ook nog eens met een hele hoop spelers op de zee. Niet alleen visserij, ook olie- en gasindustrie, windmolenparken, natuurbeheerders, noem maar op. Het gaat zeker jaren duren voordat we kunnen zeggen dat we een goed integraal advies kunnen uitbrengen. Het is wel goed dat we die uitdaging nu oppakken.”

Enserink denkt dat er de komende jaren vooral op het gebied van de ‘fysieke belasting’ van het zeemilieu de nodige onderzoeksinspanningen zullen worden verricht. “Indicatoren voor overbemesting of belasting met gifstoffen, zijn redelijk goed in kaart gebracht. Maar voor fysieke belastingen als windmolenparken, onderwatergeluid, als ook de effecten van bodemberoerende visserij, hebben we nog maar weinig handvatten. Die hebben we wel hard nodig om de goede milieutoestand te kunnen meten. In die kennisbehoefte zullen ook de ICES-onderzoekers moeten voorzien.” **V**